

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ P. V.**, bývajúceho v B., **2/ B. V.**, bývajúceho v B., **3/ E. V.**, bývajúcej v B., všetci zastúpení advokátskou kanceláriou Fons iuris s.r.o., so sídlom v Bratislave, Kominárska 2, 4, v mene ktorej koná advokátka JUDr. Adriána Švecová, proti žalovaným **1/ EXPRESS FINANCE, s.r.o.**, so sídlom v Bratislave, Zámocká 30, IČO: 35 775 165, **2/ REALITY SERVICES, s.r.o.**, so sídlom v Bratislave, Pribylinská 4, IČO: 35 935 383, obaja zastúpení advokátom Mgr. Štefanom Sándorom, so sídlom v Bratislave, Mickiewiczova 6, za účasti vedľajších účastníkov na strane žalobcov **1/ Asociácie užívateľov služieb**, so sídlom v Banskej Bystrici, Tr. Hradca Králové 28, **2/ Združenia spotrebiteľov Považia a Západného Slovenska**, so sídlom v Piešťanoch, Vrbovská 4, **3/ OCH**, združenie na ochranu práv spotrebiteľov v Poprade, so sídlom v Poprade, Šrobárova 2676/30, **o určenie neplatnosti zmlúv a určenie vlastníctva**, vedenej na Okresnom súde Bratislava III. pod sp.zn. 9 C 50/2006, o dovolaní žalovaných **1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 25. septembra 2013 sp.zn. 2Co 6/2012**, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 25. septembra 2013 sp.zn. 2 Co 6/2012 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava III rozsudkom z 2.novembra 2011 č.k. 9 C 50/2006-317 určil neplatnosť :

- zmluvy o úvere uzatvorenej medzi žalobcami 1/, 2/, 3/ a žalovaným 1/ číslo 9990039083 z 9. mája 2005,
- zmluvy o zabezpečovacom prevode vlastníckeho práva k bytu č. 42 nachádzajúci sa na 8. poschodí bytového domu, súpisné číslo 3062 na ulici B., postaveného na parcele číslo 11505 - zastavaná plocha, nádvoria o výmere 541 m², zapísaný na LV X., katastrálne územie N., uzavretej medzi žalobcami 2/ a 3/ a žalovaným 1/ dňa 9. mája 2005,

- ako aj kúpnej zmluvy zo dňa 1. februára 2006 uzatvorenej medzi žalovanými 1/ a 2/, predmetom ktorej bol už vyššie špecifikovaný byt. Zároveň určil, že žalobcovia 2/ a 3/ sú bezpodielovými spoluvlastníkmi tejto nehnuteľnosti v podiele 1/1. Rozhodnutie o trovách konania si súd vyhradil na samostatné uznesenie po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. Mal zato, že žalobcovia mali naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy o úvere, pretože rozhodnutím súdu sa docieli odstránenie ich právnej neistoty ohľadom existencie dlhu voči žalovanému 1/. Súd vyhodnotil zmluvu o úvere uzatvorenú medzi všetkými žalobcami a žalovaným 1/ ako zmluvu spotrebiteľskú v zmysle § 23a zákona č. 634/1992 Zb. o ochrane spotrebiteľa, pričom vychádzal zo zistenia, že žalobcovia ju podpísali bez toho, aby mali možnosť akýmkoľvek spôsobom ovplyvniť jej obsah, žalovaný 1/ podmienky zmluvy stanovil vopred a v predmete jeho činnosti je aj poskytovanie úverov nebankovým spôsobom. Zmluvu považoval za absolútne neplatnú ako celok pre rozpor s dobrými mravmi a z dôvodu, že už pri označení zmluvných strán boli ako dlžníci uvedení žalobcovia 2/ a 3/, ktorí však zmluvu neuzatvorili vážne a v skutočnosti boli v presvedčení, že jej podpisom sa zaručujú svojím bytom za poskytnutý úver žalobcovi 1/. Okrem tohto dôvodu neplatnosti spornej zmluvy súd uviedol, že zmluva o úvere obsahovala aj mnohé ustanovenia, ktoré by bolo možné vyhodnotiť ako neprijateľné, a teda neplatné podľa § 53 Občianskeho zákonníka. Následne súd skúmal zmluvu o zabezpečovacom prevode práva k nehnuteľnosti, naliehavý právny záujem žalobcov na určení neplatnosti tejto zmluvy bol daný zmenou vlastníctva bytu pôvodne patriaceho žalobcom na základe tejto zmluvy. Zmluvu vyhodnotil súd ako neplatnú s poukazom na okolnosti jej uzatvárania, keď žalobcovia 2/ a 3/ boli v domnení, že podpísali zmluvu o ručení a boli tak uvedení do omylu. Ďalej súd poukázal na hrubý nepomer medzi výškou poskytnutého úveru a hodnotou poskytnutej záruky – bytu žalobcov 2/ a 3/, na rozpor zmluvy s dobrými mravmi, obchádzanie zákona a na nerovnovážne postavenie zmluvných strán v neprospech žalobcov 2/ a 3/. Neplatnosť kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi žalovanými 1/ a 2/ súd určil z dôvodu, že žalovaný 1/ nemohol na iného previesť viac práv ako sám má, keďže v čase uzatvorenia tejto kúpnej zmluvy nebol vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti pre absolútnu neplatnosť zmluvy o zabezpečovacom prevode práv k nehnuteľnosti, a to bez ohľadu na dobrú vieru žalovaného 2/ v zápis katastra nehnuteľností. Naliehavý právny záujem na určení bol daný zmenou vlastníctva bytu žalobcov 2/ a 3/. Súd vyhovel návrhu žalobcov aj v časti určenia vlastníctva žalobcov 2/ a 3/ k bytu popri ostatných určovacích výrokoch, pretože na určení vlastníctva je vždy naliehavý právny záujem, keďže sa tým odstraňuje stav právnej neistoty účastníkov konania. Námietky žalovaných 1/ a 2/ o nesprávne formulovanom žalobnom petite z dôvodu synalagmatického plnenia

vyplývajúceho z nárokov vzniknutých pri určení neplatnosti zmlúv vyhodnotil súd ako nedôvodné, pretože žalovaným 1/ a 2/ vznikne právo na vydanie bezdôvodného obohatenia až právoplatnosťou rozhodnutia o neplatnosti vyššie uvedených zmlúv.

Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 25. septembra 2013 sp.zn. 2 Co 6/2012 na odvolanie žalovaných 1/ a 2/ potvrdil napadnutý rozsudok okresného súdu ako vecne správny (§ 219 ods. 1, 2 O.s.p.). Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil so skutkovými zisteniami a právnymi závermi súdu prvého stupňa a v podrobnostiach odkázal na jeho odôvodnenie. Na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia doplnil, že všetky režimy a opatrenia určené na ochranu spotrebiteľa platia bez ohľadu na typ štandardnej formulárovej zmluvy, a teda aj vo vzťahu k úverom ako tzv. absolútnym obchodnoprávnym vzťahom, ktorým sporná zmluva o úvere bola. Záver, že išlo o formulárovú zmluvu preukazovalo už len samotné číselné označenie tejto zmluvy (č. 9990039083), preto odvolací súd za týchto okolností nemal pochybnosti o tom, že žalobcovia ako spotrebitelia boli slabšou stranou zmluvného vzťahu. Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvého stupňa, že zmluva o úvere bola absolútne neplatným právnym úkonom v celom rozsahu s poukazom na § 41 Občianskeho zákonníka, pretože dôvod jej neplatnosti sa týkal jej podstatných náležitostí, a to čl. 1 zmluvy dohodnutého zmluvného úroku, ktorého výška bola v rozpore s dobrými mravmi. Za nemorálne označil odvolací súd aj dojednania čl. 5.4 zmluvy, v zmysle ktorého majú žalobcovia zaplatiť úroky aj v prípade zaplatenia splátok pred splatnosťou úveru, ďalej čl. 10.1 zmluvy upravujúci zmluvnú pokutu vo výške 0,5% za každý deň omeškania z nominálnej celkovo nesplatennej hodnoty úveru, ako aj poplatok za dojednanie úveru, ktorý sám osebe preukazuje porušenie zásady ekvivalencie plnení účastníkov zmluvy o úvere. Napokon za mimoriadne závažnú vadu zmluvy označil odvolací súd dojednanie čl. 8.2 zmluvy o úvere, podľa ktorého ak podľa posúdenia žalovaného 1/ bude schopnosť žalobcov splácať svoje záväzky nedostatočná, má právo vyhlásiť úver za okamžite splatný, takéto dojednanie je neurčité, nepredvídateľné a v spotrebiteľskom práve neudržateľné. Ďalej odvolací súd zdôraznil, že došlo k hrubému porušeniu zásady ekvivalencie plnení zmluvných strán v neprospech žalobcov, ktoré samo osebe spôsobuje absolútnu neplatnosť zmluvy o úvere. Následne sa odvolací súd stotožnil aj so záverom súdu prvého stupňa o neplatnosti zmluvy o zabezpečovacom prevode práva k nehnuteľnosti, ktorá bola neplatná už len pre jej akcesorickú povahu vo vzťahu k neplatnej zmluve o úvere. Táto zmluva nemala charakter zabezpečenia, ale mala prepadný charakter, čo bolo v rozpore s dobrými mravmi, keď hlavným úmyslom žalovaného 1/ bolo dosiahnuť neprimeraný zisk. Poukázal tiež

na objektívne nesplniteľnú povinnosť žalobcov vyplývajúcu z čl. 7.3 tejto zmluvy, ako aj na viaceré ďalšie zmluvné dojednania tejto zmluvy, ktoré sledovali jediný cieľ, a to znemožniť žalobcom plniť si svoje záväzky a následne realizovať svoje práva zo zmluvy o zabezpečovacom prevode práva pri porušení proporcionality vzájomných práv a povinností. K neplatnosti kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi žalovanými 1/ a 2/ odvolací súd uviedol, že ani existencia platnej zmluvy medzi prevodcom a nadobúdateľom nemôže spôsobiť prevod vlastníckeho práva na nadobúdateľa, ak prevodca sám nebol vlastníkom, alebo ak neexistuje výslovné zákonné ustanovenie, ktoré by určovalo opak. Odvolací súd sa stotožnil aj s názorom súdu prvého stupňa ohľadom naliehavého právneho záujmu na požadovaných určovacích výrokoch. Odvolaciu námietku týkajúcu sa porušenia princípu „rovnosti zbraní“, a námietku, že súd bol povinný rozhodnúť súčasne o vydaní bezdôvodného obohatenia, vyhodnotil ako nedôvodnú; žalovaným nič nebráni v tom, aby si svoje nároky, pokiaľ ich žalobcovia dobrovoľne nesplnia, uplatnili samostatnou žalobou. Odvolací súd zároveň nevyhovел návrhu žalovaných na pripustenie dovolania s poukazom na § 238 ods. 3 O.s.p.

Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu podali dovolanie žalovaní 1/ a 2/ (ďalej aj „dovolatelia,“). Prípustnosť svojho dovolania odôvodnili tým, že v konaní došlo k vade v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (odňatie možnosti účastníka konať pred súdom). Žiadali, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, alternatívne aby ho zmenil tak, že žalobu žalobcov v celom rozsahu zamietne. Odňatie možnosti konať videli dovolatelia v tom, že rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo riadne odôvodnené a je nepreskúmateľné. Odvolaciemu súdu vytýkali, že rozhodol na základe dôvodov odlišných od dôvodov prvostupňového súdu bez toho, aby mali možnosť oboznámiť sa s takouto odlišnou argumentáciou a vyjadriť sa k nej, čím porušil zásadu kontradiktórnosti konania a ich právo na spravodlivý súdny proces. Následne sa dovolatelia podrobne vyjadrili k jednotlivým aspektom prejednávanej veci z pohľadu právneho posúdenia, a to konkrétne k charakteru zmluvy o úvere ako tzv. absolútneho obchodu, jednotlivým zmluvným dojednaniám, k otázke neplatnosti zmlúv, naliehavého právneho záujmu a synalagmy založenej ustanovením § 457 Občianskeho zákonníka. Namietali nedostatočné odôvodnenie záveru odvolacieho súdu o spotrebiteľskom charaktere zmluvy o úvere a o existencii naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení a tiež v otázke nevyhnutnej obsahovej a formálnej previazanosti žaloby vzájomne si poskytnutých plnení s ohľadom na ustanovenie § 457 Občianskeho zákonníka. Dovolatelia ďalej poukázali na procesné pochybenie okresného súdu, ktorého sa mal dopustiť tým, že na pojednávaní dňa 11. marca 2011

po záverečnej reči právneho zástupcu žalobcov odročil pojednávanie za účelom prednesu záverečnej reči právneho zástupcu žalovaných, na následnom pojednávaní však okresný súd opätovne zahájil dokazovanie výsluchom žalobcu 1/ bez toho, aby o tom rozhodol, pričom žalobcom umožnil opätovne predniesť záverečnú reč. Týmto spôsobom porušil zásadu nestrannosti a nezaujatosti súdu, ako aj zásadu kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní. V závere dovolatelia požiadali o odklad vykonateľnosti súdneho rozhodnutia.

Žalobcovia sa k podanému dovolaniu vyjadrili s tým, že napadnuté rozhodnutie, ako aj rozhodnutie súdu prvého stupňa považujú za vecne správne a náležité odôvodnené, preto žiadajú, aby dovolací súd dovolanie žalovaných zamietol. Dôvody odvolacieho súdu, ktoré žalovaní uviedli ako nové a odlišné od dôvodov súdu prvého stupňa, vychádzajú podľa ich názoru z rovnakej podstaty a v žiadnom prípade nešlo o odlišné závery. Okrem toho žalovaní neuviedli, ktoré konkrétne dôvody boli pre nich nové a neboli im známe. Žalobcovia tiež poukázali na skutočnosť, že uznesenie o skončení dokazovania bolo vyhlásené až po vypočutí žalobcu 1/ a prednesení záverečnej reči právny zástupcom žalovaných 1/ a 2/. Následne sa žalobcovia podrobne vyjadrili k jednotlivým dovolacím argumentom žalovaných 1/ a 2/.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas oprávnené osoby (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpené v súlade s § 241 ods. 1 veta druhá O.s.p., bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), skúmal, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.).

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci smeruje dovolanie proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež vtedy, ak smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého

stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4.

V danom prípade dovolaním nie je napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu, ale taký potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd nevyslovil, že dovolanie proti nemu je prípustné. Dovolací súd v prejednávanej veci dosiaľ nerozhodoval, preto ani nevyslovil právny názor, ktorým by boli súdy viazané. Z týchto dôvodov dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že dovolanie žalovaných nie je podľa § 238 ods. 1 až 3 O.s.p. procesne prípustné.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1, veta druhá O.s.p, ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnuť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak je konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie procesne neprípustné (viď napríklad R 117/1999, R 34/1995). Pre záver o prípustnosti dovolania v zmysle § 237 O.s.p. ale nie je významný subjektívny názor účastníka konania tvrdiaceho, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

Žalovaní procesné vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ O.s.p. netvrdili a ich existenciu nezistil ani dovolací súd. Prípustnosť ich dovolania preto z týchto ustanovení nemožno vyvodit'.

Žalovaní v dovolaní výslovne namietali, že v konaní došlo k vade v zmysle § 237 písm. f / O.s.p. So zreteľom na tieto tvrdenia sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zamerl na otázku opodstatnenosti tohto tvrdenia, že v prejednávanej veci im súdom bola odňatá možnosť pred ním konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Predmetnému dôvodu dovolania sú vlastné tri pojmové znaky : 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu, 3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom je potrebné vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov. Ide najmä o právo predniesť (doplniť, či doplňovať) návrhy, vyjadriť sa k rozhodným skutočnostiam, k návrhom na dôkazy a k vykonaným dôkazom, právo označiť navrhované dôkazné prostriedky, právo so súhlasom predsedu senátu dávať v rámci výsluchu otázky účastníkom (svedkom) a právo zhrnúť na záver pojednávania svoje návrhy, vyjadriť sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci (čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj § 101 ods. 1, § 117 ods. 1, § 123, § 118 ods. 1, § 126 ods. 3, § 131, § 211, § 215 O.s.p.). To znamená, že nie každé porušenie procesných predpisov súdom a tým aj porušenie práva na spravodlivý súdny proces dosahuje intenzitu vady konania, ktorú má na zreteli ustanovenie § 237 písm. f/ O.s.p.

Žalovaní videli odňatie ich možnosti konať pred súdom v tom, že odvolací súd rozhodol na základe odlišných dôvodov ako prvostupňový súd bez toho, aby dal žalovaným možnosť oboznámiť sa s takouto odlišnou argumentáciou a vyjadriť sa k nej, čím porušil zásadu kontradiktórnosti konania a ich právo na spravodlivý súdny proces. Inými slovami žalovaní namietali, že rozhodnutie odvolacieho súdu bolo pre nich tzv. prekvapivým rozhodnutím.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, každý má právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru, každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj z rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že tak základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v sebe zahŕňajú aj právo na rovnosť zbraní, kontradiktórnosť konania a odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 383/06).

V rozhodovacej praxi najvyššieho súdu sa pod „prekvapivým rozhodnutím“ rozumie rozhodnutie, ktorým odvolací súd (na rozdiel od súdu prvého stupňa) za rozhodujúcu považoval skutočnosť, ktorú nikto netvrdil alebo nepopieral, resp. ktorá nebola predmetom posudzovania súdom prvého stupňa. Prekvapivým je rozhodnutie odvolacieho súdu „nečakane“ založené na iných právnych záveroch, než rozhodnutie súdu prvého stupňa (viď tiež uznesenie najvyššieho súdu zo 17. septembra 2009 sp.zn. 3 Cdo 102/2008), resp. rozhodnutie z pohľadu výsledkov konania na súde prvého stupňa „nečakane“ založené nepredvídateľne na iných („nových“) dôvodoch, než na ktorých založil svoje rozhodnutie súd prvého stupňa, pričom účastník konania v danej procesnej situácii nemal možnosť namietat správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní (viď uznesenie najvyššie zo 14. júla 2011 sp.zn. 5 Cdo 46/2011). V prejednávanvej veci ale rozhodnutie odvolacieho súdu vo vzťahu k rozhodnutiu súdu prvého stupňa nevyznieva ani prekvapujúco, ani nečakane a nie je založené ani na odlišných dôvodoch – súdy oboch stupňov dospeli k rovnakému záveru o existencii naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení, absolútnej neplatnosti spotrebiteľskej zmluvy o úvere pre jej rozpor s dobrými mravmi (§ 39 Občianskeho zákonníka) vyplývajúci z nevyvážených zmluvných dojednaní, nerovnovážneho postavenia žalobcov ako spotrebiteľov a neprimeraných sankčných povinností v neprospech žalobcov. Rovnaký bol aj záver súdov o absolútnej neplatnosti zmluvy o zabezpečovacom prevode práv k nehnuteľnosti, pretože obchádzala zákon a bola v rozpore s dobrými mravmi; ako aj záver o absolútnej neplatnosti kúpnej zmluvy medzi žalovanými z dôvodu neexistencie vlastníckeho práva žalovaného 1/ k predmetu prevodu. Rozhodnutia oboch súdov boli založené na rovnakých skutkových a právnych záveroch a argumenty, ktoré uviedli vo svojich rozhodnutiach podporovali jeden a ten istý právny záver; preto nejde o tzv. prekvapivé rozhodnutie odvolacieho súdu ako sa mylne žalovaní domnievajú. Žalovaní museli vzhľadom na priebeh a výsledky prvostupňového konania,

v rámci ktorého mali možnosť na ne reagovať, čo aj urobili, očakávať (predvídať), že odvolací súd bude v odvolacom konaní posudzovať a skúmať to, čo napokon odvolací súd aj skutočne posúdil a preskúmal.

Dovolací súd ďalej pristúpil k preskúmaniu tvrdenia dovolateľov, že vada v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. bola daná v dôsledku nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, ktoré považovali za arbitrárne a nepreskúmateľné.

Z ustálenej judikatúry EŠLP vyplýva, že právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné zásady spravodlivého súdneho procesu. Judikatúra tohto súdu však nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303- A, s.12, § 29, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-B, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

Rovnako sa Ústavný súd Slovenskej republiky vyjadril k povinnosti súdov riadne odôvodniť svoje rozhodnutie v náleze III. ÚS 119/03-30. Ústavný súd tiež vyslovil, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivý proces je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t.j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03).

Do práva na spravodlivý súdny proces však nepatrí súčasne aj právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04) a rovnako neznamená ani to, aby účastník konania bol pred všeobecným súdom úspešný, teda aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami a právnymi názormi (I. ÚS 50/04).

Podľa § 157 ods. 2 O.s.p. v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení

dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

Štruktúra práva na odôvodnenie je rámcovo upravená vo vyššie citovanom ustanovení. Táto norma sa uplatňuje aj v odvolacom konaní (§ 211 O.s.p.). Odôvodnenie súdneho rozhodnutia v opravnom konaní však nemá odpovedať na každú námietku alebo argument v opravnom prostriedku, ale iba na tie, ktoré majú rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní a zostali sporné alebo sú nevyhnutné na doplnenie dôvodov prvostupňového rozhodnutia, ktoré sa preskúmava v odvolacom konaní (II. ÚS 78/05).

Preskúmaním veci dovolací súd dospel k záveru, že rozhodnutia súdov nižších stupňov zodpovedajú požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutí v zmysle vyššie citovaných zákonných ustanovení a preto ich nemožno považovať za nepreskúmateľné.

Predovšetkým rozhodnutie súdu prvého stupňa zodpovedá základnej (formálnej) štruktúre odôvodnenia rozhodnutia. Súd prvého stupňa v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol rozhodujúci skutkový stav, primeraným spôsobom opísal priebeh konania, stanoviská procesných strán k prejednávanej veci, výsledky vykonaného dokazovania a citoval právne predpisy, ktoré aplikoval na prejednávaný prípad a z ktorých vyvodil svoje právne závery. Prijatý záver o určení neplatnosti zmlúv a vlastníckeho práva žalobcov 2/ a 3/ k spornej nehnuteľnosti zrozumiteľne a v potrebnom rozsahu vysvetlil. Z odôvodnenia jeho rozsudku nevyplýva jednostrannosť, ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich účelu, podstaty a zmyslu.

V zmysle § 219 ods. 2 O.s.p. ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody.

Odvolací súd v odôvodnení rozhodnutia skonštatoval správnosť skutkových a právnych záverov súdu prvého stupňa. Postupoval tak v zmysle ustanovenia § 219 ods. 2 O.s.p., podľa ktorého je odvolaciemu súdu daná možnosť vypracovania tzv. skráteného odôvodnenia rozhodnutia. Súčasne sa odvolací súd podrobným spôsobom vyjadril k odvolacej argumentácii žalovaných (a to aj vo vzťahu k ustanoveniu § 457 Občianskeho

zákonníka), ako aj k samotnej podstate prejednávanej veci, t.j. k charakteru zmluvy o úvere, dôvodom neplatnosti zmlúv s podrobným a výstižným výkladom k neplatnosti jednotlivých zmluvných ustanovení, ako aj k otázke naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení. V prejednávanej veci súdy uviedli konkrétne dôvody, pre ktoré považovali návrh na začatie konania za dôvodne podaný, čím zároveň ponúkli dostatočné vysvetlenie toho, prečo z právneho hľadiska nebolo možné akceptovať argumentáciu žalovaných 1/ a 2/ (neboli však povinní výslovne zdôvodňovať každú námietku žalovaných z ich uhla pohľadu). Rozhodnutie odvolacieho súdu nemožno považovať za neodôvodnené, resp. ústavne nekonformné len preto, že nebolo odôvodnené podľa predstáv žalovaných. Navyše z obsahu dovolacích námietok je zrejmé, že hoci ich dovolatelia subsumovali pod dovolací dôvod v zmysle § 241 ods.2 písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p. (nedostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia), v skutočnosti nimi namietali právne posúdenie veci odvolacím súdom.

Dovolací súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že dovolanie nie je „ďalším“ odvolaním, ale je mimoriadnym opravným prostriedkom určeným na nápravu len výslovne uvedených procesných (§ 241 ods. 2 písm. a/ a b/ O.s.p.) a hmotnoprávnych väd (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Dovolací súd nie je všeobecnou treťou inštanciou, v ktorej by mohol preskúmať akékoľvek rozhodnutie súdu druhého stupňa. Preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, a to ani v súvislosti s právnym posúdením veci, nemôže dovolací súd už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený bez ďalšieho prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože na rozdiel od súdu prvého a druhého stupňa nemá možnosť podľa zásad ústnosti a bezprostrednosti v konaní o dovolaní tieto dôkazy sám vykonávať, ako je zrejmé z obmedzeného rozsahu dokazovania v dovolacom konaní podľa ustanovenia § 243a ods. 2, in fine O.s.p. (arg. „dokazovanie však nevykonáva“).

Na základe vyššie uvedeného Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že skutkové a právne závery súdu prvého stupňa nie sú v danom prípade zjavne neodôvodnené a nezlučiteľné s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, a že aj odôvodnenie dovolaním napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu spĺňa parametre zákonného odôvodnenia (§ 157 ods. 2 O.s.p.). Za porušenie základného práva zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv žalovaných, ani to, že sa súdy nestotožnili s ich právnymi názormi.

Napokon dovolatelia tvrdili, že k vade v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. došlo v dôsledku procesného pochybenia okresného súdu tým, že na pojednávaní dňa 11. marca 2011, po prednesení záverečnej reči právnym zástupcom žalobcov, odročil pojednávanie za účelom prednesu záverečnej reči právneho zástupcu žalovaných, na následnom pojednávaní však okresný súd opätovne zahájil dokazovanie výsluchom žalobcu 1/ bez toho, aby o tom rozhodol, pričom žalobcom umožnil opätovne predniesť záverečnú reč. Týmto spôsobom bola porušená zásada neustrannosti a nezaujatosti súdu ako aj zásada kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní.

Rovnosť účastníkov v občianskom súdnom konaní bližšie charakterizuje § 18 O.s.p., podľa ktorého účastníci majú v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv.

V zmysle čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd jednou zo všeobecných záruk spravodlivého prejednávania veci pred súdom je zásada „rovnosti zbraní“. Zásada rovnosti strán v civilnom procese sa prejavuje vytváraním rovnakých procesných podmienok a rovnakého procesného postavenia subjektov o právach a povinnostiach ktorých rozhoduje občianskoprávny súd (PL. ÚS 43/95). Tento princíp je jeden zo znakov širšieho konceptu spravodlivého súdneho konania, vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť proti jej protistrane. Okrem tejto požiadavky koncept spravodlivého súdneho konania v sebe implikuje právo na kontradiktórne konanie, podľa ktorého procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale aj zoznámiť sa so všetkými dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa k nim. Význam požiadavky, aby bolo vyjadrenie zaslané všetkým účastníkom konania, spočíva v potrebe zabezpečenia, aby procesné strany mali vieru vo výkon spravodlivosti a aby im nebola odopretá možnosť vyjadriť sa ku skutočnostiam, ktoré by mohli ovplyvniť rozsudok súdu.

Ak sa pojednávanie neodročuje, pred jeho skončením súd vyzve účastníkov, aby zhrnuli svoje návrhy a vyjadrili sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci. Na záver súd uznesením vyhlási dokazovanie za skončené. (§ 118 ods. 4 O.s.p.).

Podľa obsahu zápisnice z pojednávania dňa 11. marca 2011 (č.l. spisu 288) právna zástupkyňa žalobcov uviedla, že po vykonanom dokazovaní chce predniesť záverečnú reč a po skončení jej prednesu súd pojednávanie odročil na 13. mája 2011. Po zmene zákonného sudcu prebehlo vytýčené pojednávanie až dňa 12. októbra 2011. Podľa obsahu zápisnice z tohto pojednávania (č.l. 313 spisu) súd oboznámil prítomných účastníkov s obsahom spisu, následne bol vypočutý žalobca 1/ na čo právny zástupca žalovaných uviedol, že nemá ďalšie návrhy na doplnenie dokazovania, nasledovala záverečná reč právnych zástupcov oboch strán a súd vyhlásil dokazovanie za skončené.

Na základe týchto údajov, spísaných vo vyššie označených zápisniciach, nie je možné dospieť k záveru, že zo strany okresného súdu došlo k porušeniu procesných predpisov, ani k odňatiu možnosti žalovaným konať pred súdom, či k upretiu ich procesných oprávnení. Predovšetkým obsah zápisnice zo dňa 11. marca 2011 nepreukazuje tvrdenie žalovaných, že pojednávanie bolo odročené za účelom prednesenia záverečných rečí. Vzhľadom k tomu, že na pojednávaní dňa 11. marca 2011 súd nevyhlásil dokazovanie za skončené, nič mu nebránilo v tom, aby na nasledujúcom pojednávaní vykonal výsluch žalobcu (ku ktorému sa žalovaní mali možnosť vyjadriť) a ani v tom, aby následne vyzval žalobcov k prednesu záverečnej reči, naopak okresný súd v danom prípade postupoval v súlade s ustanovením § 118 ods. 4 O.s.p. Keďže žalovaní, po prednese žalobcov na pojednávaní dňa 11. marca 2011, mali na nasledujúcom pojednávaní vytvorený priestor na vyjadrenie sa k tomuto prednesu, a to ešte pred tým, než súd vyhlásil dokazovanie za skončené, nebolo porušené žiadne ich procesné oprávnenie. Napokon prednes, uskutočnený právnym zástupcom žalobcov na pojednávaní dňa 11. marca 2011, nebol (podľa obsahu zápisnice) iniciovaný zo strany súdu výzvou v zmysle ustanovenia § 118 ods. 4 O.s.p., preto ho nemožno kvalifikovať ako záverečnú reč, i keď ho takto označil právny zástupca žalobcov. Námietky žalovaných tak ostali len v rovine nepreukázaných tvrdení vychádzajúc z charakteru zápisnice súdu ako verejnej listiny (§ 134 O.s.p.).

K tvrdeniu žalovaných o porušení zásady nezávislosti a nestrannosti súdu (§ 237 písm. g/ O.s.p.), ktoré bezprostredne súviselo s ich už vyššie analyzovanou námietkou procesného pochybenia okresného súdu, dovolací súd uvádza, že dôvodom pre vylúčenie sudcu nie sú okolnosti spočívajúce v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci (§ 14 ods. 3 O.s.p.). Skutočnosť, že žalovaní nesúhlasili s vedením konania sudcom v prejednávanej veci,

bez ďalšieho, nezakladá pochybnosť o nestrannosti konajúceho sudcu. Navyše žalovaní uvedenú skutočnosť v priebehu konania pred prvostupňovým súdom ani nenamietali.

Na základe vyššie uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že v konaní nedošlo k tvrdeným vadám v zmysle § 237 písm. f/ a g/ O.s.p.

Dovolací súd už vyššie uviedol, že na existenciu procesných väd konania v zmysle § 237 O.s.p. musí vziať zreteľ aj vtedy, ak neboli uplatnené v dovolaní (viď § 242 ods. 1 O.s.p.).

Európsky súd pre ľudské práva vydal 13. januára 2015 rozsudok vo veci Trančíková proti Slovenskej republike, v ktorom sa zaoberal aj opodstatnenosťou námietky o nemožnosti vyjadriť sa k vyjadreniu protistrany v rámci odvolacieho konania. V tomto rozsudku dospel k názoru, že aj keď vyjadrenie k odvolaniu neobsahuje žiadne nové skutočnosti alebo argumenty, ku ktorým by sa procesná strana už nebola vyjadrila v predchádzajúcom priebehu konania, a prípadne ide o vyjadrenie nemajúce vplyv na rozhodnutie odvolacieho súdu, musí byť druhému účastníkovi daná možnosť oboznámiť sa s ním, ak bolo formulované ako právna a skutková argumentácia.

V tomto rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva sa doslovne uvádza, že „požiadavka, aby účastníci súdneho konania mali možnosť dozvedieť sa o všetkých predložených dôkazoch alebo vyjadreniach podaných v ich veci a vyjadriť sa k nim, sa vzťahuje na odvolacie konanie rovnako ako na prvostupňové konanie, a to napriek skutočnosti, že odvolanie nemusí vyvolať žiadnu novú argumentáciu“. Pokiaľ súd takúto možnosť druhej procesnej strane nevytvorí, dochádza k porušeniu práva na spravodlivé konanie, ktoré je zaručeného článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Vychádzajúc z uvedeného bolo v preskúmanej veci potrebné zohľadniť, že k odvolaniu žalovaných (viď č.l. 333 spisu) sa písomne vyjadrili žalobcovia 21. decembra 2011 (č.l. 355 spisu), žalovaní ale nemali možnosť dozvedieť sa o tomto vyjadrení a prípadne sa k nemu aj vyjadriť, lebo súd im toto vyjadrenie žalobcov nedoručil.

So zreteľom na túto okolnosť dospel dovolací súd k záveru, že žalovaným bola v danom prípade odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Uvedená procesná vada zakladá vždy prípustnosť dovolania a zároveň je aj dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť, lebo rozhodnutie vydané v konaní postihnutom touto procesnou vadou nemôže byť považované za správne. Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 veta prvá O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 16. júna 2015

JUDr. Helena Haukvitzová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová